

نویسنده: کیانوش گلزار راغب

خاطراتی که در این کتاب روایت شده، مربوط به سال‌های ۶۰-۶۱ و اجرای عملیات «شنام» به فرماندهی شهید متوسلیان در میوان است. کیانوش گلزار راغب، راوی کتاب بعد از پایان عملیات زخمی می‌شود و هنگام انتقال به بیمارستان سنندج، همراه برادرش که او هم زخمی شده است، اسیر گروهک کومله می‌شود. کومله‌ها حدود یک ماه بعد برادر راوی را شهید می‌کنند که تأثیری بسیار منفی بر روحیه، جان و روان او می‌گذارد.

پوتین قرمزها

نویسنده: فاطمه بهبودی

کتاب «پوتین قرمزها» خاطرات مرتضی بشیری، بازجو و مدیرمسئول جنگ روانی قرارگاه خاتم‌الانبیاء را روایت می‌کند. از جذابیت‌های خاطرات بشیری، روایت جلسات بازجویی از نیروهای عراقی است که گاه در خلال این خاطرات، مطالب خواندنی از اتفاقات تاریخی نقل می‌شوند که فجایع رخ داده در جنگ تحمیلی را بیشتر نمایان می‌کنند. «پوتین قرمزها» در ۳۶ فصل به انضمام عکس‌ها و اسناد تدوین شده است.

آن بیست و سه نفر

نویسنده: احمد یوسفزاده

«آن بیست و سه نفر» بدون شک یکی از آثار برتر و ماندگار در زمینه خاطرات دوران اسارت رزمندگان کشورمان در چنگال رژیم بعث عراق است. احمد یوسفزاده، هشت ماه از دوران ۹ ساله اسارت خود را در این کتاب شرح داده است. وقایعی که پشت‌سر گذاشته است و اهمیت این وقایع، همچون دیدارش با سرلشکر قاسم سلیمانی هنگام اعزام به جبهه، دیدن صدام در دوران اسارت و اتفاقاتی که برای او و ۲۲ نفر دیگر از دوستان هم‌سن‌وسال رخ می‌دهد، این اثر را خواندنی‌تر کرده است.

سند اسارت

فرهنگ‌نامه اسارت و آزادگان ۸۰ جلدی مسعود ده‌نمکی ارزشمند اما کمتر دیده شده

زینب حسینی
خبرنگار

تدوین و نگارش یک فرهنگ‌نامه ۸۰ جلدی شوخی نیست. باید عمرت را بگذاری و ذره‌ذره کار کنی تا به نتیجه برسد. این کار را مسعود ده‌نمکی انجام داده و برایش ۲۰ سال هم وقت گذاشته است. دو میلیون ساعت تلاش که ۹۰ درصد محققان دخیل در آن هم از بانوان بوده‌اند. تاکنون فرهنگ‌نامه‌ای با این گستردگی نوشته نشده است. نتیجه دو دهه زحمت او را می‌توان در «فرهنگ‌نامه اسارت و آزادگان» دید. یک اثر بی‌نظیر که نمی‌توان هیچ اثر مشابه دیگری را با آن مقایسه کرد.

فارغ از هر نگاهی، از آن چه در اردوگاه‌های رژیم بعث بر آزادگان گذشته است، نمی‌توان گذشت. فداکاری و مرارت‌های آن‌ها اما در مسیر آثار تولیدشده با محتوای جنگ تحمیلی کمتر دیده شده بود. از این رو ده‌نمکی تصمیم گرفت فرهنگ‌نامه‌ای را تهیه و تدوین کند که ناگفته‌های آزادگان از اردوگاه‌ها در آن ثبت و ضبط و ارائه شود. او از سال ۱۳۷۴ به صورت شخصی و خودجوش کارش را شروع می‌کند. یک تیم پژوهشی ۱۵۰ نفره را گرد هم می‌آورد تا هر کدام روی بخشی از کار متمرکز شده و آن را پیش ببرند. نتیجه زحمت تیم، شش هزار ساعت مصاحبه می‌شود که برای تکمیل آنها سراغ بانک‌های اطلاعاتی مطبوعات و اسناد صلیب سرخ هم می‌روند و خلاصه همه تلاششان را به کار می‌گیرند تا موضوعی جانماند و چیزی از قلم نیفتد.

ده‌نمکی درباره بخش‌های مختلف «فرهنگ‌نامه اسارت و آزادگان» می‌گوید: «گروه اول، گروه کتب مرجع با عنوان «کتاب‌شناسی اسارت و آزادگان» است که سه جلد و دربرگیرنده ۴۲ هزار عکس از آزادگان است. مجموعه دیگر «اسارت و آزادگان» است که شش جلد و بدون عکس است. سومین مجموعه «اسلام و اسارت» نام دارد نیز شامل

سه جلد و چهار هزار صفحه است. ۳۰ اردوگاه عراقی در زمان جنگ بررسی شده و از هر اردوگاه نیز ۵۰ تا ۱۰۰ آزاده شاخص انتخاب شدند؛ مجموع گزارش‌های صلیب سرخ و سرفصل‌های روزشمار اردوگاه نیز بر اساس اظهارات راویان تنظیم شد.»

شروع کار

ده‌نمکی بر اساس یک احساس نیاز سراغ این کار مهم رفته است. او پیرامون دوران اسارت و اینکه اسرا از مظلوم‌ترین اقشار هستند، می‌گوید: زمانی که تاریخ را زیر ذره‌بین می‌گذاریم، متوجه می‌شویم پرافتخارترین روزهای دوران جنگ را اسرای ما در اردوگاه‌های عراق گذرانده‌اند. این مطلب را از آن رو مطرح می‌کنم که بعضی‌ها بارها اعلام کرده بودند که در اردوگاه‌های‌شان شاهد بریایی انقلاب بوده‌اند و نمی‌دانستند ایرانی‌ها اسیرند یا آنها اسیر ایرانی‌ها هستند.

خودش می‌گوید، پس از گذشت سال‌ها از جنگ، موضوع اسرا و آزادگان به حاشیه رفت. در جامعه نیز، اسرا مظلومند و آن‌طور که باید و شاید، درباره آنان صحبت نمی‌شود. همچنین کتاب‌های قبلی که با موضوع اسارت به چاپ رسیده بودند، اغلب روایت شخصی خود اسرا بودند و هرکس از منظر خود به این موضوع پرداخته بوده است. در حال حاضر، حدود ۴۰۰ فیلم درباره اسارت در سراسر جهان ساخته شده است اما ایران که دیدگاهی خاص نسبت به آزادگان دارد، فیلم برجسته‌ای با این موضوع تولید نکرده است.

ده‌نمکی از سال ۱۳۶۹ تحقیق و نگارش این اثر را آغاز کرد. او در این باره گفت: «آشنایی من با مقوله اسارت به سال ۱۳۶۹ و بدو ورود آزادگان به ایران برمی‌گردد که در ستاد رسیدگی به امور آزادگان مشغول به کار بودم. در آن زمان، مجموعه‌ای ۱۵ جلدی به نام «خاکریز پنهان» که شامل خاطرات اسرا بود، منتشر شد. این خاطرات به صورت موضوعی تنظیم شده بودند، مانند لیخند در اسارت، معنویت در اسارت،

مقاومت در اسارت و... این کتاب‌ها جزو تاریخ شفاهی جنگ هشت ساله‌اند. پس از آن، کتاب‌های کتاب‌شناسی اسارت (که شامل فهرست مقالات جراید بود)، فیلم‌نگار اسارت و اسارت و آزادگان به روایت تصویر را به چاپ رساندم، که این کتاب‌ها جزو کتب مرجع محسوب می‌شوند.»

پس از آن در ۱۱ مهرماه ۱۳۹۲، مجموعه ۸۰ جلدی «فرهنگ‌نامه اسارت و آزادگان» با سرپرستی مسعود ده‌نمکی، نویسنده این اثر در تالار وحدت رونمایی شد. او در آیین رونمایی از این مجموعه گفت: «باید دانست که کشورهای دیگر به موضوع اسارت رزمندگان ما بی‌توجه نیستند و در حال حاضر، پیشنهادهایی برای ترجمه این مجموعه از سوی دیگر کشورها ارائه شده است.»

او به بیان نکته جالبی هم در این باره پرداخته و می‌گوید: «رئیس سازمان جاسوسی فرانسه که برای بازدید از خطوط نبرد به جبهه‌های عراق آمده بود، وقتی با صدام به گفت‌وگو می‌نشاند، صدام به او می‌گوید بیبا به جبهه برویم اما او می‌گوید ما از جبهه‌ها خبر داریم، باید به اردوگاه اسرا برویم؛ پس از آن این فرد در کتاب خود می‌نویسد من در اردوگاه‌ها کسانی را دیده‌ام که در چشمان آنها مقاومت چنان موج می‌زد که برای ما تداعی‌گر جنگ جهانی چهارم بود و...»

نگارش فرهنگ‌نامه‌ها هم پرهزینه است و آسان نیست. این اثر چهار میلیارد تومان هزینه داشته که ده‌نمکی درباره‌اش این‌طور توضیح داده است: «من نویسنده و مولف نیستم. دکترای پژوهش ندارم و فقط کارگرم اما وقتی پنج جلد اول مجموعه را برای نمونه منتشر کردم و محضر رهبر انقلاب تقدیم شد، ایشان فرمودند برای من سوال است پول از کجا می‌آورد؛ گفتمم کلاهبرداری، ایشان فرمودند چگونه کلاهبرداری؟ این روزها میلیاردها هزینه برای فیلم دوساعته می‌شود اما کتابی که صد هزار صفحه دارد، با ایراد مواجه می‌شود اما از مجموعه فعالیت‌ها نیمی از حق‌التحریر